

JOHN DAVID
WASHINGTON

ADAM
DRIVER

WINNER

GRAND PRIX
FESTIVAL DE CANNES

INFILTRATE
HATE.

Based on a true story.

A SPIKE LEE JOINT

BLACKBKLANSMAN

FROM PRODUCER JORDAN PEELE

WRITTEN BY CHARLIE WACHTEL & DAVID RABINOWITZ
AND KEVIN WILLMOTT & SPIKE LEE DIRECTED BY SPIKE LEE

FOCUS
FEATURES

AUGUST 24

Bekroningen

[Lees meer](#)

Grand Prix van Cannes BLACKKKLANSMAN is grand cru Spike Lee. Een even omstreden als opwindende satire annex aanklacht die via een grotesk waargebeurd verhaal onderstreept hoe actueel het in 'Do the Right Thing' aangekaarte racisme nog is.

“Ik ben een verhalenverteller”, zei Spike Lee toen Vanity Fair de tegenstelling tussen entertainment en activisme opvoerde. Met BLACKKKLANSMAN heeft hij volgens Cannesjurylid Ava DuVernay wel “de eerste auteursfilm van en over het Trumptijdperk gemaakt, waarin hij als filmmaker zijn camera op een zeer specifieke wijze, als een vizier, op deze tijd richtte”. Waarmee de maker van Selma doelt op het feit dat haar idool heden en verleden versmelt in een update van een waargebeurd verhaal uit de seventies. De raciale spanningen en het racistische geweld anno 2018 die resoneren in dit stukje geschiedschrijving zorgen ervoor dat de meest onderhoudende en toegankelijke film van Spike Lee in jaren ook zijn meest opruimende is. Een ultrapersoonlijke opdrachtfilm, tegelijk satire en aanklacht, die zijn reputatie als ‘modern day racism abolitionist’ kracht bijzet. Maar ook zijn reputatie van omstreden filmmaker, want er horen vraagtekens bij zijn zwart-witvisie en cartooneske stijl.

Spike Lee legt meteen onverschrokken zijn kaarten op tafel. Met de openingstitel “this joint is based on some fo-real, fo-real shit” verstrengelt hij cinema en

realiteit, de blaxploitation-onderstroom van zijn oeuvre en het waargebeurde verhaal dat zo ongeloofwaardig lijkt dat het wel waar moet zijn. Zwarte undercoveragent Ron Stallworth infiltreert de racistische Ku Klux Klan (KKK of ‘the organisation’) en neemt opperhoofd David Duke in het ootje. Stallworths onthullende boek Black Klansman: Race, Hate, and the Undercover Investigation of a Lifetime (2014) wordt door Lee omgezet in een vertelling die flirt met satire, thriller en farce. Terwijl er over het verleden een sluier van dwaasheid hangt, overheersen woede en strijdlust in de link naar het heden. Na een eerste proloog met beelden van het racistische The Birth of a Nation (1915) en het slavernij romantiserende Gone with the Wind (1939) volgt een tweede proloog waarin een white supremacist een zondvloed van verbale haat uittest terwijl beelden en woorden op zijn gezicht geprojecteerd worden. ‘Race’ lezen we en daarmee geeft Lee zijn thema aan. Dat Trumpimitator Alec Baldwin de stand-up doet, verwijst naar het heden en Lee schuwt verder ook de anachronismen niet om aan te geven dat er weinig veranderd is. Met verwijzingen naar Amerika’s greatness, ‘America first’ en de Tea Party wordt duidelijk wie de KKK-erfgenamen zijn en waar de macht en het gevaar liggen.

Het scenario van BLACKKKLANSMAN belandde via Get Out-regisseur Jordan Peele bij Lee, die er een eigen draai aan gaf. “Spike wou geen period piece maken”, zegt Kevin Willmott, die mee het scenario herschreef, in The Guardian. “Hij wou een link leggen met de actualiteit. Historische films geven kijkers een alibi om weg te kijken en dat wilde hij niet.” Lee begint het verhaal met Stallworth die onder de banner met de aansporing “Minorities encouraged to apply” stapt en de eerste zwarte agent in Colorado Springs wordt. Aanvankelijk netjes weggemoffeld in de archiefruimte, waar hij de racistische oprispingen van zijn collega’s moet ondergaan. Wanneer de radicale zwarte

activist en Black Powerbedenker Stokely Carmichael aka Kwame Ture komt spreken voor zwarte studenten, mag Stallworth proeven van undercoverwerk. Dat smaakt naar meer en hij weet zich via de telefoon met zijn 'witte stem' binnen te praten bij de lokale afdeling van de KKK. De blanke, joodse agent Flip Zimmerman wordt zijn dubbelganger op het terrein. Ondanks een achterdochtige redneck ontdekt Stallworth dat er een bomaanslag tegen studentenleidster Patrice Dumas gepland is tijdens het bezoek van Grand Wizard David Duke, die ... Stallworth als politielijfwacht krijgt.

Lee brengt het ernstige verhaal met humor, een stotterende montage, energieopwekkende muziek, coole dialogen, filmverwijzingen en uitbarstingen van geweld en woede. Zijn stijl is herkenbaar en werkt. Door enge en absurde momenten af te wisselen creëert hij een vervreemdingseffect dat leidt tot betrokkenheid zonder identificatie. De toeschouwer kijkt heel bewust naar een moreel sprookje gedreven door emoties en ideeën. Discussies over Super Fly en Shaft zou ook Tarantino inlassen, maar de tekst van W.E.B. Du Bois over de dualiteit van zwart zijn in Amerika citeren is vintage Lee. Hij verankert het dilemma van Afro-Amerikanen die gedwongen worden om twee rollen te spelen in de samenleving heel nadrukkelijk in de film. Er is de zwarte agent met zijn blanke dubbelganger, maar ook de blanke partner die voor het eerst geconfronteerd wordt met het ontkennen/erkennen van zijn joodse identiteit. Een verzinzel dat Lee toevoegde aan Stallworths verhaal, net zoals het personage van Stallworths zwarte activistische vriendin, goed voor tweestrijd en conflicterende bewustwordingsprocessen. De tegenstelling tussen Martin Luther King Jr. en Malcolm X uit Do the Right Thing en Malcolm X is niet ver weg.

Maar BLACKKKLANSMAN draait nog om een andere tegenstelling: die tussen Black en White Power. Als cineast hanteert Lee daarbij de wapens van David W. Griffiths The Birth of a Nation, een foute klassieker waarvan de ideologie nog heel actueel is. Lee eigent zich naast Griffiths karikaturale stijl ook diens manicheïsme toe. De telefoongesprekken van Stallworth en Duke ridiculiseren de Klanopvatting dat blackness niet enkel staat voor huidskleur, maar ook voor genetisch bepaald gedrag, waardoor ze intuïtief blanken en zwarten denken te kunnen identificeren. Niet dus. De afrekening is totaal wanneer Lee het beeld opdeelt en van kompanen tegenstanders maakt. Griffith pionierde met parallelmontage en Lee neemt deze destijds vernieuwende techniek over om blanke racisten te ontmaskeren. Zo volgt hij parallel twee gespiegelde situaties. Terwijl de popcornetende Klanleden uitbundig genieten van Griffiths racistische stereotypen en Dukes speech, vertelt een ingetogen Harry Belafonte aan een groep zwarte activisten het verhaal van de gruwelijke lynchpartij van Jesse Washington in 1916.

Via deze parallelmontage contrasteert Lee pijn en haat, ingehouden woede en blinde opwindings. Tijdens Kwame Ture's 'Black is beautiful'-speech werkt hij met close-ups om de impact van de woorden op de toehoorders te onderstrepen. "Black Power maakte duidelijk dat Afro-Amerikanen ontmenselijkt werden", zegt Lee in Film Comment. "We werden aangezet om onszelf te haten. Daarom ook de scène waarin Ron probeert om Flip zoals hem te laten klinken via James Browns 'Say It Loud – I'm Black and I'm Proud'. Die song overtuigde

ons dat we mooi zijn.” In combinatie met een slot waarin blank en zwart samen een racistische agent uitschakelen, lijken we af te stevenen op een utopisch einde. Maar dan springt Lee via documentaire beelden over naar het heden en de rellen in Charlottesville in 2017. Met “Rest in Power” draagt hij de film op aan de omgekomen Heather Heyer. De echte David Duke voert een doorzichtig een-tweetje op met Donald Trump, wat Lee toelaat te stellen dat rassenhaat alleen maar erger is geworden. Dat het kwaad meer dan ooit onder ons is. De clowns die zichzelf in een eerdere scène nog letterlijk opbliezen zijn nu aan de macht.

Zulke sterke statements maken van BLACKKKLANSMAN bij momenten een krachtige trip in het donkere hart van blank Amerika. De achilleshiel van Lee is echter zijn koppig vasthouden aan ‘ras’ om een door onderdrukking, geweld, racisme en slavernij getekende samenleving te verklaren. Omdat ze dwars door deze raciale tegenstelling lopen, blijven armoede, uitbuiting, vervreemding en economische belangen buiten beeld. De parallelmontage krijgt zo een neveneffect: aanhangers van zowel Black als White Power bepleiten een raciaal separatisme dat haaks staat op de solidaire multiculturele maatschappij die Lee net voor de epiloog bepleit. Verklaart dat waarom Duke zei: “Ik heb Spike Lee altijd gerespecteerd”? Terwijl hij fijntjes opmerkte dat de klunzige vrouwelijke bommenlegger bewust onaantrekkelijk werd voorgesteld. BLACKKKLANSMAN is een razend belangrijke film, koleirige cinema, maar een foutloos subversief moreel verhaal werd het niet.

‘Boze zwarte man? Alsof we geen redenen hebben’

Spike Lee is op zijn best als hij verontwaardigd is. Dan worden zijn films urgent, relevant. Met BlackKkKlansman trekt de regisseur een rechte lijn van de witte kappen van de Ku Klux Klan naar het Witte Huis. ‘Ik zweer hier nochtans plechtig dat ik niet 24/7 boos rondloop.’

Op 12 augustus 2017 betoogde in Charlottesville, Virginia, een groep mensen tegen een extreemrechtse optocht, toen een neonazi doelbewust met zijn wagen op hen inreed en een ravage aanrichtte. Heather Heyer, een vrouw van 32, liet daarbij het leven. Doorgaans putten politici zich dan uit in medeleven en veroordelingen van haat en geweld, maar voor de president van Amerika ‘trof beide kanten schuld’.

‘Op dat moment wist ik dat ik het einde voor mijn film had’, zegt Spike Lee. ‘We zaten in de montagecel toen de aanslag plaatsvond en besloten ons einde helemaal om te gooien. We konden niet anders dan de brug te maken naar het racistisch geïnspireerde geweld van vandaag. Ik belde naar Heathers moeder, Susan Bro, om haar mijn medeleven te betuigen. En om haar toestemming te vragen om de beelden te gebruiken. De werkelijkheid had een plek opgeëist in mijn film. That guy in the White House had een beter einde bedacht dan ik.’

‘Wat in Charlottesville is gebeurd, was geen moord, dat was een daad van terrorisme’, vervolgt Lee. ‘Big difference. De KKK, alt-right en neonazi’s: ook al staan ze niet op de lijst van de FBI, voor mij zijn dat terreurorganisaties. Die auto die door de straten vol mensen vloog: dat is een daad van terreur. Zo worden aanslagen met auto’s op mensenmassa’s toch ook gezien in eender welk ander land ter wereld?’

De rouwende moeder gaf haar zegen. Het verleent aan BlackKkKlansman een urgentie zoals haast alleen films van Spike Lee die hebben.

Woke

De regisseur ziet er op zijn 61ste nog altijd even streetwise en kleurrijk uit: halsketting, basketschoenen van Nike (Spikes!) en aan elke hand een goudkleurige boksbeugel – links ‘hate’ en rechts ‘love’, zoals in zijn meesterwerk Do the Right Thing wordt uitgelegd. Op zijn hoofd een pet van de film die hij vandaag promoot – zelfpromotie, niet het enige wat Adil El Arbi en Bilall Fallah van hem hebben geleerd. En hij is on top of his game.

Het is de voorbije jaren anders geweest. Lee creëerde in een even lustig tempo als altijd – alleen Woody Allen is productiever – maar het leek hem aan stof te ontbreken. Chi-Raq vertaalde de seksstaking uit het Griekse theaterstuk Lysistrata naar de bendes in Chicago, maar kwam in België niet eens in het reguliere circuit uit. Van zijn debuutfilm She's Gotta Have It maakte hij vorig jaar een tv-serie voor Netflix, geproduceerd door zijn vrouw. Oude wijn in nieuwe zakken was het, terwijl die fles van 1986 nog steeds prima smaakt. De winkel bofte moet draaien: Lee is ook altijd een goeie zelfstandige geweest, met een neus voor opportuniteiten.

Had de cultuur Spike Lee eindelijk bij-gebeend? Lange tijd was hij die ene luide zwarte proteststem die erin slaagde om een groot publiek te bereiken met films die ook om hun artistieke merites werden geprezen. Zijn pleidooi voor een zwarte identiteit werd mainstream, progressief Amerika werd 'woke', ofte zich bewust van de uitbuiting en het racisme dat diep in de Amerikaanse samenleving verankerd zit. Waarover kon hij nog boos zijn? Met Barack Obama zat 'zijn' president in het Witte Huis.

De kansen keerden. Het is alsof hij er Donald Trump voor nodig heeft gehad, maar met BlackKlansman haalt Spike Lee zijn absolute topniveau. Ondraaglijk vindt hij de gedachte. 'Zonder hem was het ook gelukt.' En toch: het slechtste van Trump haalt het beste in hem naar boven. Hij is nu eenmaal een regisseur die drijft op tegenstand. Al noemt Lee hem nooit bij naam, liever spreekt hij van 'that guy in the White House', of gebruikt hij het koosnaampje 'Agent Orange' – 'dat heb ik van Busta Rhymes gejat'.

That guy in the White House had hem zijn einde gegeven, maar ook de brandstof waarop zijn motor draait. Wie BlackKlansman een onevenwichtige film noemt die een karikatuur maakt van de geschiedenis, heeft een punt. Maar wie zich daaraan ergert, mist net de essentie van deze regisseur: het zijn de ingrediënten van zijn beste films. Spike Lee is op z'n best wanneer hij boos is. Dan heeft hij geen tijd om zich in te houden en de balans te bewaren. Tegelijk is het meer dan dat.

'Ik word al te vaak in dat hoekje geduwd van de boze zwarte man. Alsof ik niet met recht en reden verontwaardigd zou zijn. De fundamenten van ons land zijn vanaf dag één gebouwd op genocide en slavernij. Maar ik, Spike Lee, zweer hier plechtig dat ik niet zeven dagen per week, 24 uur per dag, boos rondloop. Ik kanaliseer mijn verontwaardiging liever in mijn films.'

Lee en Trump hebben meer met elkaar gemeen dan een van hen zou durven toegeven. Allebei zijn het excentrieke New Yorkers met een grote mond en een groot ego. Allebei zoeken ze gretig de aandacht op, allebei gaan ze in hun werk graag kort door de bocht om hun gelijk te halen. Trump liet ooit verstaan dat hij uit tijdgebrek films alleen in fast forward bekijkt, wel, Lee máákt ze in fast forward. 'Alles is politiek', zegt Lee. 'Een filmmaker die beslist om geen politieke film te draaien, maakt op zich al een politiek statement. Ik kon geen film maken over de Ku Klux Klan zonder politiek te worden. Daar ben ik als regisseur gewoon niet goed genoeg voor.'

Tegelijk is hij er zich goed van bewust dat hij met een Europese journalist spreekt. 'Ik hoop dat het publiek deze film niet als iets merkwaardigs ziet dat alleen in dat gekke Amerika kan gebeuren. Extreemrechts is wereldwijd in opmars, racisme draagt niet altijd witte jurken.' Het verhaal van *BlacKkKlansman* is zo ongeloofwaardig dat het alleen waargebeurd kan zijn. Het werd Lee op een dienblad aangeboden door Jordan Peele, de regisseur die vorig jaar furore maakte met *Get out*, een meesterlijke horrorfilm over racisme in het Amerikaanse onderbewustzijn. Lee is niet langer de enige Afro-Amerikaanse regisseur die relevante films in de mainstream maakt. 'Jordan belde me op en vertelde de premisse: een zwarte politieagent infiltreert begin jaren 70 in de Ku Klux Klan. Ik geloofde er niets van, maar het bleek echt te zijn gebeurd. Dat kon ik niet laten liggen.'

Bron voor het scenario zijn de memoires van de agent in kwestie, Ron Stallworth, die in 1972 de eerste zwarte politieagent werd van Colorado Springs.

Zeven jaar later zag hij een advertentie in de krant om lid te worden van een nieuwe afdeling van de KKK. Stallworth draaide het nummer en deed zich voor als een blanke man die 'Joden, Mexicanen en Aziaten haat'. Toen hij op kennismakingsgesprek mocht komen, stuurde hij een blanke collega om hem te vervangen. Negen maanden lang zouden de zwarte en blanke agent de Ku Klux Klan infiltreren als twee kanten van één infiltrant. Lee bewerkte met een professor film aan de universiteit van Kansas de memoires tot een script, verleidde Adam Driver tot de rol van de blanke agent en John David Washington, de zoon van Denzel, tot die van de zwarte agent.

Bij het omwerken van Ron Stallworths leven tot een 'Spike Lee Joint', zoals Lee het noemt, werd de geschiedenis geweld aangedaan. Er werden personages verzonnen, er werd fictie gesponnen. Daarvoor kreeg Lee kritiek van Boots Riley, wiens regiedebuut *Sorry to bother you* deze zomer in première ging onder ruime belangstelling van dat woke Amerika. Riley had twijfels bij het heldhaftige verhaal van Ron Stallworth. Die was immers niet alleen undercover in de KKK, maar ook in de zwarte burgerrechtenbeweging, om die van binnenuit te saboteren. Het laatste zou Lee in de film onderbelichten, aldus Riley, het eerste uitvergrooten. Ook zou hij de politiediensten in een te positief daglicht plaatsen, net in een tijdvak waarin zwarte Amerikanen regelmatig het slachtoffer worden van buitensporig politiegeweld, aldus nog Riley.

'Dat is ook zo', zegt Lee. 'Maar ik zal de laatste zijn om alle politieagenten over één kam te scheren. Goede politie is net wat we nodig hebben. Is er een fundamenteel probleem met racisme in het korps? Hell yeah. Maar niet alle flikken zijn corrupt of onbetrouwbaar.'

Verzoenende taal uit de mond van Spike Lee? Volgens Riley alleen maar omdat hij 200.000 dollar kreeg voor een advertentiecampagne waarmee de New York Police Department de band met minderheden wou aanhalen. Kritiek op zowel zijn werk als zijn loonbriefje zijn niet nieuw voor Lee. Integendeel, hij heeft pas een goeie film gemaakt als hij controversie oproept. Hij begon zijn carrière door net niet van school te worden gegooid: met zijn eerste kortfilm viel hij *The Birth of a Nation* van D.W. Griffith aan. Die film toont de KKK als redders des vaderlands en werd toen nog kritikeloos onderwezen aan de filmschool als een invloedrijk meesterwerk.

Buppy

Aanvankelijk werd Spike Lee gezien als een zwarte Woody Allen: een New Yorkse filmmaker die in zijn eigen films opdraafde en met *She's Gotta Have It* een romantische komedie had gemaakt – over een vrouw die haar seksuele zelfstandigheid opeist, iets wat Woody nooit heeft begrepen. Dat eerder onschuldige imago veranderde toen *Do the Right Thing* in première ging op het filmfestival van Cannes, 29 jaar voor *BlackKkKlansman*. Er werd gevreesd voor rellen, critici waarschuwden dat Lee aanzette tot geweld, wat compleet negeerde dat *Do the Right Thing* net gaat over de worsteling van mensen om het juiste doen. Vanaf dat moment werd hij een filmmaker die het debat domineerde en de controversie opzocht. Was het niet in zijn films, dan wel in interviews. Dat resulteerde in vetes met Clint Eastwood, Tyler Perry en Charlton Heston. Er volgden verwijten van antisemitisme op *Mo' Better Blues*.

Vaak kwam die kritiek vanuit blanke hoek, maar niet zelden ook van Afro-Amerikaanse opiniemakers. Dichter Amiri Baraka zette hem ooit weg als een buppy: een zwarte yuppie, deel van de middenklasse, die zich meer street cred aanmeet dan hij heeft. Voor de een is hij een extreme opruier die de kloof tussen blank en zwart uitvergroot, voor de ander is hij net deel van het systeem en dus van het probleem. Die tweespalt zit ook vervat in *BlackKkKlansman* in de figuren van Ron Stallworth aan de ene kant en zijn Black Power-vriendin Patrice aan de andere. Zij predikt de revolutie, hij verkiest de evolutie van binnenuit.

‘Dat debat is in de zwarte gemeenschap al decennia aan de gang. Het is Booker T. Washington versus William Du Bois, Martin Luther King versus Malcolm X. Wat is mijn mening? Beide hebben hun plaats. That guy in the White House wil alle wetten die Obama stemde in acht jaar presidentschap terugschroeven. Dan moet je ook mensen hebben die van binnenuit kunnen werken.’

Dit interview vond plaats voor het ontslag van Omarosa Manigault als Trumps enige zwarte medewerker op het hoogste niveau. Het Witte Huis wordt er alleen witter op. Ook Spike Lee moet zich weleens als een zwarte agent hebben gevoeld die infiltreert in het blanke Hollywood. Of hij in de filmwereld nog racisme ervaart? Zijn lach verraadt zijn gedachten: zo'n vraag kan alleen van een blanke journalist komen. ‘Kijk, mijn tv-serie zit bij Netflix omdat niemand anders ze wou. Waarom niet? Omdat alleen bij Netflix ook zwarte mensen aan de onderhandelingstafel zaten. Er zal niks veranderen als we niet ook mensen op de sleutelposities hebben. Diversiteit moet uitgaan van de gatekeepers, de mensen met beslissingsmacht.’

40 Acres and a Mule

Als de poortwachters de deur dichthouden, wring je haar open. Het herinnert aan die keer dat hij de regie van *Malcolm X* opeiste. Warner Bros. had die film aanvankelijk overgelaten aan Norman Jewison, die Sidney Poitier had geregisseerd in *In the Heat of the Night*, Oscarwinnaar van 1967. Een blanke Canadees zou de bepalende biopic mogen regisseren van *Malcolm X*? Dat was buiten Lee gerekend, die een protestcampagne voerde en zichzelf in de regiestoel katapulteerde. Voor de promotournee vroeg Lee vriendelijk aan alle media om alleen zwarte journalisten naar de interviews te sturen. Die hadden

namelijk meer kennis van zaken over dat onderwerp. Het legde meteen ook bloot hoe blank de pagina's in de pers zijn.

'Wie won de Oscar voor beste film in 1989? Driving Miss Daisy, een film vol raciale stereotypen. Do the Right Thing moest het stellen met een nominatie voor scenario en acteur in een bijrol. Nu vraag ik je: wie kijkt er ooit nog Driving Miss Daisy? Niemand!'

'Ik doe dit al drie decennia. Voor mij is BlackKkKlansman nauw verbonden met Malcolm X en Do the Right Thing: deze film gaat over waar we staan met Amerika vandaag. Was Malcolm X vóór op zijn tijd? Ik denk niet dat er een blockbuster als Black Panther zou zijn gekomen zonder die film. Die zal op zijn beurt, samen met Get Out, van cruciaal belang blijken voor andere films. In de Hollywoodstudio's gold altijd de ongeschreven regel dat de rest van de wereld geen interesse had in zwarte films, in onze verhalen en acteurs. Nu kunnen ze dat niet meer zeggen. Dat heeft Black Panther veranderd.'

Behalve Spike Lee hebben nog wel wat zwarte regisseurs een mooie carrière in Hollywood. Lange tijd waren hun kansen echter beperkt tot het commerciële circuit. Ondertussen werden zwarte verhalen verteld door blanke regisseurs met grote budgetten. Lee viel in het verleden Quentin Tarantino aan over de manier waarop hij zich de zwarte cultuur en het zwarte lijden toe-eigent, met name in Django Un-chained. 'De Amerikaanse slavernij was geen spaghettiwestern van Sergio Leone.'

Een regisseur als Barry Jenkins, die met een artistiek drama als Moonlight ook nog eens de Oscar voor beste film won, blijft een uitzondering. Steve McQueen kreeg er vijf jaar geleden een voor 12 Years a Slave, maar hij is een Engelsman. Jordan Peele is de eerste Afro-Amerikaanse regisseur die de Oscar won voor beste originele scenario.

De studio's wilden lange tijd geen risico's nemen. Lee had daar een oplossing voor: op eigen benen staan. Al van bij zijn debuutfilm richtte hij zijn eigen productiehuis op, 40 Acres and a Mule, genoemd naar de verbroken belofte aan bevrijde slaven van compensatie. Hij zou niemands slaaf zijn, hij zou zijn eigen vrijheid scheppen. Met commercials, zoals die voor Nike, liet hij zijn zaak draaien. Toen Warner terugdeinsde voor zijn (explosieve, ophefmakende) versie van Malcolm X, zocht hij zijn toevlucht bij zwarte prominenten zoals Magic Johnson, Oprah Winfrey en Bill Cosby, die voor hem hun portefeuille openden, aldus The New York Times. 'Ik ben altijd op mijn hoede geweest. Ik ken te veel zwarte artiesten van wie misbruik is gemaakt. Al te lang verdienen anderen geld met ons bloed, zweet en tranen.'

Door een conventionele kaskraker als Inside Man te draaien, kreeg hij het krediet om Miracle at St. Anna te maken, over vier zwarte soldaten in Italië tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een film die op protest werd onthaald omdat hij een loopje nam met de geschiedenis – ook toen liet Lee de waarheid nooit een goed verhaal in de weg staan.

‘Ik heb altijd mijn zin kunnen doen. Regisseur worden was geen droom die ik als kind had, het begon me pas te dagen aan de universiteit. Uiteindelijk werd het onvermijdelijk: het is mijn roeping. Elke dag spreek ik dankgebedjes uit, want als je in de wereld van vandaag kan leven van wat je graag doet, ben je gezegend. De meerderheid van de mensen gaat het graf in nadat ze hun hele leven besteed hebben aan een job die ze haten. Ik heb een dak boven mijn hoofd en eten op tafel door te doen wat ik graag doe. Het is hoe het moest zijn.’

Wake up

Met BlackKlansman trekt Lee een rechte lijn van de witte kappen van de Ku Klux Klan naar het Witte Huis. Kort door de bocht of niet zo vergezocht? Donald Trumps presidentscampagne kreeg de expliciete steun van David Duke, de man die als ‘Grand Wizard’ van de KKK het lidmaatschap erkende van de zwarte agent Ron Stallworth. Na de feiten in Charlottesville herinnerde diezelfde Duke ‘zijn’ president eraan dat hij mede dankzij de white nationalists verkozen was.

‘En Agent Orange luisterde naar het fluitje. Dat was een bepalend moment, zoals Franklin Delano Roosevelt zijn bepalende moment had toen hij op 8 december 1941, (een dag na de aanval op Pearl Harbor, red.) zijn beroemde speech gaf – “A date which will live in infamy”. In de lobby van de Trump Tower had de president van de VS een kans om haatgroepen, neonazi’s, alt-right en KKK terecht te wijzen. Maar hij ontkende zelfs dat er wat aan de hand was geweest. Dat zal de geschiedenis ingaan als Trumps moment. Dat had een moment kunnen zijn om het land te verenigen, maar hij liet het liggen. Erger: hij gaf die terreurgroepen zijn goedkeuring. “Onze kerel zit in het Witte Huis”, denken ze daar.’

Boven aan de Facebookpagina van Heather Heyer staat tot op vandaag: ‘Wie niet verontwaardigd is, is niet aan het opletten’. Zoals Spike Lee exact dertig jaar geleden al liet uitroepen in School Daze: ‘Wake up!’ Wakker schudden, Lee heeft nooit anders gedaan.

De Standaard – Jeroen Struys

BlacKkKlansman is pittig, gelaagd en relevant entertainment

Spike Lee maakt komedie over de Ku Klux Klan

Spike Lee is boos. Op Donald Trump, op alt-right, op racisten. Maar die woede zet Amerika's felste regisseur deze keer om in humor. BlacKkKlansman is een sfeervolle seventieskomedie met een hallucinante, waargebeurde plot: een zwarte detective infiltrereert in de Ku Klux Klan.

Als de situatie om te huilen is, kun je er maar beter mee lachen, moet Spike Lee (Do The Right Thing) gedacht hebben. De geëngageerde Amerikaanse regisseur is bepaald geen liefhebber van zijn huidige president, maar verpakt zijn afgrijzen in de vorm van een dolle komedie. Het waargebeurde verhaal van Ron Stallworth – een young hip soul brother met een perfecte afro – is dan ook geknipt voor dat genre: Stallworth speelde het eind jaren 70 klaar om te infiltreren in de Ku Klux Klan. Als zwarte man. In de meest racistische organisatie ter wereld.

Zo'n premisse tovert meteen een glimlach op je gezicht, en Lee slaagt erin om die de hele film lang te bewaren. Heerlijk om te zien hoe Stallworth (über-cool vertolkt door John David Washington, zoon van Denzel) aan de telefoon de goorste racistische praat verkoopt om zijn KKK-contacts te paaien. En vervolgens voor fysieke ontmoetingen zijn Joodse collega (Adam Driver) op de organisatie afstuurt.

Pinnenmutsen

Maar vergis u niet, onder de grappen suddert pure woede. Lee's these is zo klaar als een klontje: de man die vandaag in het Witte Huis zit, is al even erg als de pinnenmutsen waarmee Stallworth in zijn tijd te maken kreeg.

BlacKkKlansman is pittig, gelaagd en relevant entertainment, met een enorme liefde voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap. Alleen: in al zijn boosheid is Lee niet erg subtiel. De Klan-leden worden veelal afgeschilderd als achterlijke hillbilly's of naïeve losers. Dat maakt hen relatief ongevaarlijk.

Gelukkig is er een schokkende coda om dat recht te zetten. Met beelden van de extreemrechtse aanslag in Charlottesville in 2017, die Heather Heyer het leven kostte, komt Lee echt tot de essentie: racisme is een sluipend gif dat slachtoffers blijft maken.

Spike Lee's BlackKlansman gaat op speelse wijze met de ontwikkelingen van hedendaags Amerika aan de haal

Spike Lee's BlackKlansman is een allegorie van hedendaags Amerika. De film wordt speels en opgewekt opgediend, maar trilt van sluimerende woede.

Een Afro-Amerikaanse detective infiltreert in de jaren zeventig in de Ku Klux Klan: mocht het uitgangspunt van BlackKlansman enigszins vergezocht, ongeloofwaardig of pulpfilmachtig in de oren klinken, dan is het goed te weten dat 'this joint is based on some fo' real, fo' real shit'. Aldus het inleidende zinnetje van Spike Lee in de opening van zijn nieuwe film. De Amerikaanse regisseur-scenarist bewerkte het boek Black Klansman (2014) van agent Ron Stallworth, over diens ogenschijnlijk bizarre undercoveroperatie in 1979, tot een volvette, speelse maar gaandeweg steeds woedendere allegorie van hedendaags Amerika.

Stallworth (John David Washington, de uitstekend acterende zoon van Denzel Washington, bekend van de tv-serie Ballers) maakt zijn entree als eerste zwarte agent in het politiekorps van Colorado Springs, in het Amerikaanse heartland. Hij hengelt vlot een undercoverklus binnen, als bezoeker van een – in de ogen van zijn collega's – mogelijk opruiende speech van de zwarte burgerrechtenactivist Kwame Ture. Daar wordt hij voornamelijk geraakt door Tures lofzang op zwarte schoonheid (Lee's camera brengt de gezichten van enkele aanwezigen gestileerd in beeld) en de oproep in opstand te komen tegen het onderdrukkende politieapparaat. Na afloop valt hij ook nog voor de charmes van de mooie Patrice (Laura Harrier), voorzitter van een studentenvereniging.

Lee serveert BlackKlansman als veredelde klucht, zijn personages lekker dik geaccentueerd, soms op het randje van karikatuur. Die voorliefde voor een expressieve stijl is allesbehalve nieuw – zelfs zijn meest conventionele film Malcolm X (1992) goot hij op gepaste momenten in een theatrale vorm – maar het zit BlackKlansman als gegoten. Er mag en moet gelachen worden, om de verbale en fysieke confrontaties tussen Washington/Driver en al die kleingeestige rednecks. De film is amper halverwege, of het eerste onmogelijk te missen verband tussen KKK-leider Duke en president Trump is gelegd. Weinig subtiel, maar dat is precies het idee. Vermoedelijk ging het ongeveer zo: Lee aanschouwde de recente ontwikkelingen in zijn land, zag een totale farce en besloot een film te maken waarin die farce met overgave wordt weerspiegeld.

Maar zijn ambitie reikt verder. Zo speelt Lee met de esthetiek van het blaxploitation-subgenre uit de jaren zeventig: Ron en Patrice als hypercool nazibestrijdersduo. En hij uit kritiek op de witte hegemonie van Hollywood, via fragmenten uit Gone with the Wind (Scarlett

O'Hara zoekt tussen de slachtoffers van het verslagen Zuiden) en Birth of a Nation (berucht vanwege de sequentie waarin de KKK in positieve zin de show steelt). Wanneer Adam Driver tijdens een inwijdingsritueel een KKK-kap opzet en begint te praten, gaan de gedachten zelfs onwillekeurig uit naar zijn vertolking van een gemaskerde Darth Vader-achtige in de recente Star Wars-films.

Wie dan inmiddels comfortabel achterover hangt in de bioscoopstoel, grinnikend om domme nazi's, wordt genadeloos wakker geschud tijdens de laatste scène, waarin Lee op verpletterende wijze de actualiteit zijn film binnentrekt.

Terug op het bureau leest Stallworth in de krant een ledenoproepje van de lokale afdeling van de Ku Klux Klan: hij belt impulsief, doet zich overtuigend voor als aspirerend puntmutsdrager en schakelt collega Flip Zimmerman (Adam Driver) in om in zijn naam fysiek contact te leggen. Want, zegt Stallworth met uitgestreken gezicht: 'Met de juiste witte man kunnen we alles doen.' Soepel converserend hangt hij ondertussen in een oogwenk aan de telefoon met David Duke, Grand Wizard van de KKK.

Daarmee maakt Lee, verantwoordelijk voor virtuoos vertelde en sociaalkritische meesterwerken als Do the Right Thing (1989) en 25th Hour (2002) naast beduidend wisselvalliger werk, weer een geslaagde 'Spike Lee Joint', zijn zelfbedachte geuzennaam voor hoogstpersoonlijke cinema. BlackkKlansman is vintage Lee: een film met vlammende politieke speeches, raciale botsingen, onderdrukking en verzet, creatief geuite beledigingen en taal als cruciaal onderdeel van identiteit (zie ook de extra 'k' in de filmtitel), romantiek en veel muziek, waarop de personages uitgebreid dansen (in dit geval op soulklassieker Too Late to Turn Back Now van Cornelius Brothers & Sister Rose). Speels en opgewekt opgediend, maar tegelijk trillend van sluimerende woede. Op het filmfestival van Cannes won Lee er eerder dit jaar de Grand Prix mee, de tweede festivalprijs.

De Volkskrant – Berend Jan Bockting

